د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د ښوونکو د روزنې معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

درسي کتابونه د پوهنې وزارت پورې اړه لري، پلورل او پیرودل یې په کلکه منع ده، له سرغړوونکو سره به یې قانوني چلند کیږي.

moe.curriculum@gmail.com

اسلامي ښوونه او روزنه - اتم ټولگی

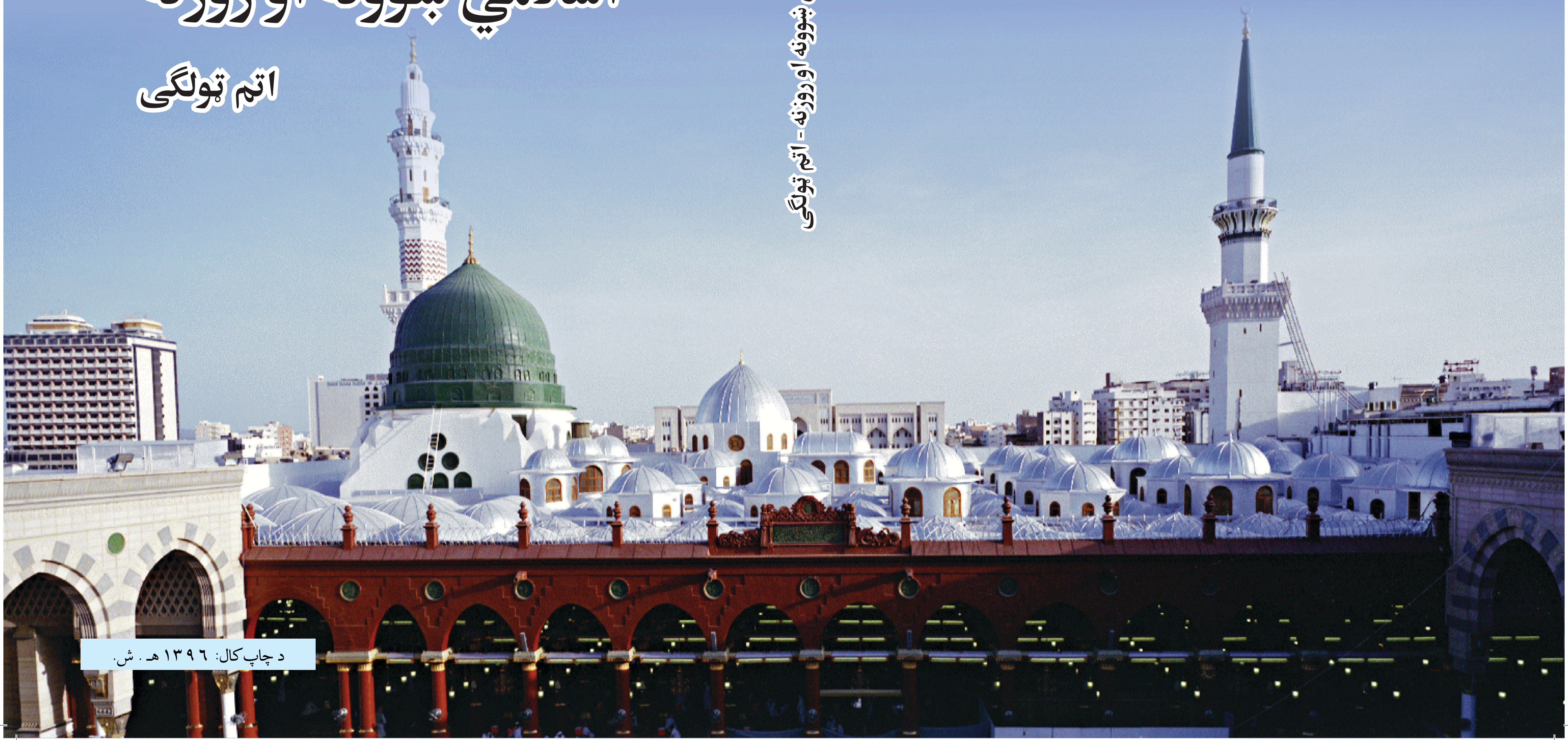

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ. ش.

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به
لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب د پراختيا او د ښوونکو د روزنې معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف

لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ . ش.

ليکوالان:

نعمت الله محمودي.

حبيب الله فوزي.

مولوي عبد الصبور عربي.

فضل الله نيازی

رقيب الله ابراهيمي.

علمی او مسلکی اډيټوران:

- دکتور محمد يوسف نيازی
- نورالله صافی
- محمد آصف کوچی
- فيض محمد عثمانی
- قيام الدين کشاف

د ديني، سياسي او فرهنگي کميټه:

دکتور محمد يوسف نيازي

حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کميټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا او د ښوونکو د روزنې معين.
- دکتور شېرعلي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې رئيس.
- دکتور محمد يوسف نيازی د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رياست سرپرست.

ډيزاين: عنايت الله غفاري

د چاپ د سمون چارې: محمد کبير حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئيس

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

د لوی خدای ﷻ ډېر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم کې پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پرګاڼه یې سمبال کړ. ډېر درود دې وي د اسلام پرګران پیغمبر حضرت محمد مصطفی ﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایي پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غوړول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کیږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوږه په اوږه د ټولنې له اړتیاوو سره سم تالیف کیږي. درسي کتابونه باید د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړای شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل دیني او اخلاقي زده کړې د نوو میتودونو له لارې زده کوونکو ته ولیږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تالیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هویت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم چمتو کړي.

د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړېږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوینې د فرهنګ دودول، د هیواد پالنې او د مینې او محبت د حس پیاوړی کول، ښېنه او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښایي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې یو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې جګړه خپله دنده ګرځولې، دوستانه هیله لرم د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هیواد د زده کړې د نظام برې د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کیږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لاښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم له ټولو ښاغلو مؤلفانو، د پوهنې وزارت له اداري او فني کارکوونکو او له ملي او نړیوالو بنسټونو څخه، چې د دغه کتاب په چمتو کولو، چاپولو او ویش کې یې زیار ایستلی او مرسته یې کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پایه مهربانی له موږ سره د پوهنې د سپیڅلو ارمانونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

لړلیک

لوست	سرليک	مخ
لومړی لوست	د ونو کينولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دويم لوست	په پلورلو کې رښتيا ويل	٥
دريم لوست	د ګاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه	۱۲
پنځم لوست	کينه لويه ګناه ده	۱٥
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شريعت کې معاملات	۲٤
نهم لوست	د بيعې فقهي اصطلاحات (۱)	۲٦
لسم لوست	د بيعې فقهي اصطلاحات(۲)	۲۸
يوولسم لوست	د بيعې فقهي اصطلاحات (۳)	۳۱
دولسم لوست	بيعه	۳۳
ديارلسم لوست	د بيعې شرطونه	۳٥
څوارلسم لوست	د بيعې ډولونه (۱)	۳۹
پنځه لسم لوست	د بيعې ډولونه (۲)	٤۱
شپاړلسم لوست	خيار شرط (د خيار شرط تعريف او احکام ئي)	٤۳
اوولسم لوست	خيار رؤيت	٤٥
اتلسم لوست	خيار عيب	٤۷
نولسم لوست	منعه شوي بيعې (باطله بيعه)	٤۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	٥۱
يوويشتم لوست	د حق دعوت له اوريدو څخه د مکې مکرمې د زايرينو منع کول	٥٤
دوه ويشتم لوست	د مخالفينو لخوا د دعوت د خپريدو مخنيوی	٥۷
درويشتم لوست	ابوطالب ته د قريشو د پلاوي ليږدول	٥۹
څلرويشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦۱

لوست	سرلیک	مخ
پنځه ویشتم لوست	د حبشې د مهارجرینو پر خلاف د قریشو دسیسه	٦٣
شپږویشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦٧
اوویشتم لوست	د عمر رضي الله عنه مسلمانیدل	٦٩
اته ویشتم لوست	هر اړخیز پرېکون	٧٣
نهه ویشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	٧٦
دېرشم لوست	طایف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصیل	٧٨
یو دېرشم لوست	د عقبې لومړنی بیعت	٨٢
دوه دېرشم لوست	د عقبې دویم بیعت	٨٦
درې دېرشم لوست	ظلم تورتم او تیارې دي	٩٠
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضیلت	٩٢
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	٩٥
شپږدېرشم لوست	بدخویونه (١)	٩٨
اوه دېرشم لوست	بدخویونه (٢)	١٠١
اته دېرشم لوست	نیشه یي توکي	١٠٣
نهه دېرشم لوست	فاسده بیعه	١٠٥
څلوېښتم لوست	مکروهه بیعه	١٠٧
یو څلوېښتم لوست	اقاله	١١٠
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بیعه	١١٢
درې څلوېښتم لوست	د تولیې بیعه	١١٤
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	١١٦
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	١١٨
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بیعه	١٢١
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بیعه	١٢٣
اته څلوېښتم لوست	رهن (ګروي)	١٢٦
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	١٢٩

لومړی لوست

د ونو کېنولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق عليه

د راوي پېژندنه

د دې حدیث شریف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالك انصاري دی د پیغمبر ﷺ په کورکې لوی شوی او پوره لس کاله یې د پیغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدینو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پیغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم ﷺ څخه زیات احادیث روایت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱.	يَغْرِسُ:	وني کینوي
۲.	غَرْسًا:	کینول
۳.	يَزْرَعُ:	کښت کري
٤.	طَيْرٌ:	الوتونکی مرغه
٥.	بَهِيمَةٌ:	څاروی

د حديث شريف معنا

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ وفرمايل: څوک چې ونې کينوي او يا کښت وکړي او بيا له دغې ونې او کښت څخه مرغه يا انسان او يا څاروی وخوري په ريښتيا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب يې ورکول کېږي.

د حديث شريف حکمت

د زيات شمير ژوو ژوند کرهنې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهڼه او زراعت د انسان په پايښت او د هغه د ژوند د چاپيريال په ښکلا کې اغيزه لري. هوا صافوي، د سيلابونو او زلزلو په وړاندې څمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه اوزرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن دای اکسايد جذبوي او اکسيجن توليدوي.

هر ډول ميوې دانې چې زموږ د لومړنيو اړتياو څخه دي د کرکيلې له لارې په لاس راځي کرکيلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموگټو پورته کولو په نړۍ کې بې شميره تمدونونه زيږولي دي.

او نن هم چې کومو هېوادونو کرهنې او مالدارۍ ته شا کړې د لوږې له خطر او د ژوند د چاپيريال د ککړتيا او د سيلابونو او د ځمکو د ښويدلو له گواښ سره مخامخ دي څرنگه چې کرنه او د فضا شينوالی د تمدن له اړينو بيلگو څخه دي نو لدې امله د پيغمبرﷺ په تعليماتو کې ځانگړی مقام لري.

فعاليت

زده کوونکي دې په ډله ييزه توگه د ونو کښينولو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف ګټې

۱. د چاپېریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېریال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښنو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالګیو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانګړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې ورباندې ټینګار کړی دی.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او د لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړې تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندګانو ته نه بلکه ټولو ساکښنو ته ورسیږي او لدې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذایي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدارنګه د یو الوتونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کرونکي لپاره به یې ثواب وي.

فعالیت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.
۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د غه حدیث له معنا سره حفظ کړئ.
۲. د چاپېريال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

دویم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحِبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَإِذَا طَعَامٌ رَدِيءٌ فَقَالَ ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاو او علماو اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا

۱. حَسَّنَهُ: ښائسته کړی يې و
۲. رَدِيءٌ: خراب
۳. بِعْ: وپلوره
۴. فَمَنْ غَشَّنَا: څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
۵. فَلَيْسَ مِنَّا: له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا

د عبدالله ابن عمرﷺ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبرﷺ خپل لاس مبارك ورلاندې کړ ویې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او یوه شه چې څوك مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلك غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي.

د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونوکې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلك به د دوکې، فریب او زیان منې له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

د حدیث شریف ګټې

۱. **د بازار کنټرول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او فرېب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بدګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، رېښتینولۍ او امانتدارۍ د ین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافیت او رېښتینولۍ ولاړ اقتصاد**

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فرېب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونه

۱. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
۲. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
۳. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.
٤. لاندې کلمې معنا کړئ.
أ. حَسَّنَهُ
ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ
ج. فَمَنْ غَشَّنَا

کورنۍ دنده

۱. د غه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)
۲. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:
آ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.
ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.
ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا

١.مَازَالَ: تل.
٢.الْجَار: ګاونډی
٣.ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حديث شريف معنا

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: تل به جبرئيل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د ګاونډي په هکله توصيه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په ميراث کې به ورته برخه ورکړي (يعنې د يو چا له مړينې وروسته به يې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څېر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت

انسان په خپل ژوندکې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربېره دګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زمونږ پر شاوخوا را ټولیږي هغه ګاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي له ډېرو خواو څخه به په امن او ډاډکې وي او د هغوی له تجربو او فضا یلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډیانو سره د اړیکو د خرېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري بناءً پیغمبرﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل**: ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسیږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې میراث نشي وړای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار**: د اسلام ګران پیغمبرﷺ فرمایي: جبرئیلؑ د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبرﷺ اړیکې**: جبرئیلؑ د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبرﷺ ته به یې وحې راوړله، او د دیني کارونو په ورزده کړه کې یې د پیغمبرﷺ استاذي او ملګرتیا کوله.

۴. **ګاونډي ته د هر ډول تکليف له رسولو څخه ځان ساتل**: که چېرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه بايد ډډه وکړي، په بل حديث شريف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالَ

۲. يُوصِينِي

۳. ظَنَنْتُ

٤. سَيُوَرِّثُهُ

۲. د حديث شريف اجمالي معنا ووایاست.

۳. د حديث شريف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتني لوست حديث شريف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه په يوه موضوع کې يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

أ- دګاونډي حقوق.

ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

خلورم لوست

گاونډي ته د تکليف رسولو گناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند احمد

د راوي پېژندنه

نوم يي عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال يي مدينې ته تشريف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتيا يي غوره کړه پيغمبر ﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول الله ﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا

١- لَا يُؤْمِنُ:	د پوره ايمان خاوند کيداي نشي.
٢- الْجَارُ:	گاونډی.
٣- بَوَائِقَهُ:	د هغه له ضرر څخه.

د حدیث شریف معنا

له حضرت ابوهریرهؓ څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.
ورته وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبرﷺ وویل: هغه څوک چې ګاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت

ټولنه د وګړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وګړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅ ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانګړي ډول هغه څوک چې ورسره ګاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای ځکه چې دغه ټول ګاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف ګټې

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبرﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینګار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ...)) چې دا ګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لَا یُؤْمِنُ) عبارت بېخي د مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه خرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه وواياست.

ارزونه

۱- د حديث شريف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول يې څرګند کړئ.
۲- دګاونډيو ځينې حقوق بيان کړئ.
۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
أ- لَا يُؤْمِنُ:
ب- الْجَارُ:
ج- بَوَائِقَهُ:

کورنۍ دنده

کوم شيان دګاونډي د ضرر او تکليف لامل ګرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله وليکئ.

پنځم لوست

کینه لویه ګناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو داؤد.

د راوي پېژندنه

دغه روای په وړاندې لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا

١-الْحَسَدَ: له نورو څخه د نعمت د زوال هیله.

٢-إِيَّاكُمْ: ځان وساتئ.

٣-يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ: ښېګڼې خوري (له منځه یې وړي).

٤-الْحَطَبَ: لرګي.

د حدیث شریف معنا

له ابوهریرهؓ څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ وفرمایل: د کینې له بیماری څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سرې نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، ورورګلوی، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي.
دا چې کینه او حسد د بدګومانی، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبرﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وایي؟

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لوریږي.

غبطه څه ته وایي؟

غبطه دې ته وایي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه

ا- حسد مینه، ورورګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تیري لامل ګرځي.
ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناولتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.
ج- حسد انسان نا ارامه وي، ځکه چې حسدکونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلاني ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دی راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کېنې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱-د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
۲-حسد نیکې له منځه وړي: حسد برسېره پردې چې لویه ګناه ده د حسد کونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. إِيَّاكُمْ:
ب. يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبَ:
۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

د مور او پلار حقوق

عن عبدِ الله بنِ عمرو ، قال : قال رسولِ الله صلى الله عليه وسلم : «رِضَا اللَّهِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الإيمان

د راوي پیژندنه

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضي الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره په کعب بن لؤي کې یو ځای کېږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاري او د احادیثو د حافظانو له جملې څخه دی، زیات شمېر احادیث يې روایت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

رِضَا اللَّهِ: د الله تعالی خوښي.
سَخَطُ اللَّهِ: د الله تعالی قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښۍ او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حدیث شریف حکمت

الله تعالی د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې ګالي، دوې شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپېریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالی په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حدیث شریف کې هم د الله تعالی له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقونو سره یو ځای ذکر کړی دي، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالی د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نېکي کول

له مور او پلار سره نیکي باید د دوې په ژوند او هم د دوې له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نیکۍ، مهربانۍ، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوې اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسئ، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مور او پلار د خوښۍ د تر لاسه کولو فرضیت: څرنګه چې د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښۍ پورې تړلې ده او د الله تعالی خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګډون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دې ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي کریمﷺ ورته وفرمایل: (ولاړ شه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغی او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوې د غوسې لامل ګرځي په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْنِ:

ب. رِضَا:

ج. سَخَط:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوې تر ژوند پورې تړلې ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رِضَا اللّٰهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللّٰهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ » له معنی سره حفظ کړئ.

مور، څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

اووم لوست

د مورحق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ) متفق عليه

د راوي پيژندنه

د راوي پيژندنه مخکې ذکر شوې ده.

د کلماتو معنا

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ: تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.

بِحُسْنِ صَحَابَتِي: زما د ملګرتيا او نېک چلند.

د حدیث شریف معنا

له ابو هریرة رضی الله تعالی څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندې څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لویې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱- د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي، او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د تي د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زیښبنل شوي ځیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زیږیدنې پر مهال له خطرناکو پړاونو تیریږي، د تي ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د آرامۍ لپاره د خپلو ډېرو آرامیو څخه تیریږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼا کې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې

باندې شفقت او مهرباني ته زياته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نیکۍ کولو ډېر ټینګار: ځکه چې نبي کريمﷺ مور درې ځلې ذکر کړې او په څلورم ځل يې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زياته د نيکۍ حقداره ده.

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِيَ:

۲- د حَديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کريم صلى الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

اتم لوست

په اسلامي شریعت کې معاملات[1]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښوونې لري، د معاملاتو(راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړې احکام او آداب وضع کړي دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، ریښتونولی، او له درغلی او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احکامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احکام وپیژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري ، او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تېرې نه ځان ساتل.
- دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو نه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګی او دوکې څخه ډډه کول.
- له بي عدالتی، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګری) آداب

مسلمان سوداګر (تجار) باید لاندې آداب په پام کې ولري:

١- د پلورلو او پیرودلو په شرعي احکامو پوهیدل.

٢- دهر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

١- معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایی، او په اصطلاح کې هغه مالي تړونونه دي چې د هغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ٩/مخ ١٠٤.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.
٤- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.
٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.
٦- د خپل توان په اندازه له بېوزلو سره مرسته کول.
۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات ادا کول.
۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رېښتینولي په پام کې نیول.
۹- د تبادلې په وخت کې دخپل جنس عیبونه بیانول.
۱۰- د خلکو ګټې باید په پام کې ونیول شي او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه وکړی شي چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه شراب او نور مخدره او نیشه یي توکي.

د رېښتیني او امین تاجر غوره والی

له ابو سعید خدری رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریم ﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}(۱)

ترجمه: رېښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یو ځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.
۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.
۳- د رېښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنۍ دنده

ستاسو په نظر یو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي ؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۱- المستدرک للحاکم ۲ / ۷

نهم لوست

د بيعې فقهي اصطلاحات (۱)

مخکې له دې چې د بيعې مسائل په تفصيل سره وڅېړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعې په بحثونو کې تکرارېږي وپېژنو، تر څو د مطالبو، او موضوعاتو پوهيدل راته اسان شي.

بَيع

بيعه: د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضايت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع

بايع پلورونکي (خرڅوونکي) ته ويل کيږي.

مُشتَرِي

مشتري اخيستونکي ته ويل کيږي.

اِيْجاب

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (ترون) کولو لپاره ويل کيږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قَبُول

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کيږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخيستونکی ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقْد

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ دبيعې تړون .

مَال

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقَوِّم مال

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري، او ګټه اخيستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُول

منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پيسې، جامې، او داسې نور.[۱]

غَيْرِ مَنْقُول (عقارات)

غير منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.[۲]

فعاليت

د پورتنيو اصطلاحاتو په هکله يو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

آ- ايجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کېږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي. ( )

۳. بيعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ويل کېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه وليکئ.

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۲- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

لسم لوست

د بيعې فقهي اصطلاحات (۲)

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپیژندل چې په بیعه کې تکراریږي، ځینې نور پاتې یې نن په دې لوست کې پیژنو.

مبیعه

هغه جنس ته ویل کیږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کیږي، او په بیعه کې اصلي موخه وي.

ثمن

هغه مال ته ویل کیږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کیږي، او غالبا نقود او پیسې وي.

نُقُود

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کیږي، خو اوس پیسې هم د نقودو په نامه یادیږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالیږي، لکه بانک نوټونه او فلزی پیسې.

کَیْلِي

کیلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومیږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نور مایعات.(چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وَزني

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومیږي لکه سره زر، سپین زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (چې اوس د دې رایج واحد ګرام او کیلو ګرام دی).

عَدَدِي

عددي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومیږي.

ذرْعِي

ذرعي هغه شیان دي چې اندازه یې د طول په واسطه معلومیږي، لکه ټوکرونه. (په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدی او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې لاتقسیم شوي نه وي.

مِثلِي

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازارکې پیدا کیږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اوربشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شیان.

قِیَمِي

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازارکې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواګانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِیَّات

دا هغه شیان دي چې په بازارکې په شمېرلو خرڅیږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي. لکه هګۍ، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفَاوِته عَدَدِیَّات

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي.لکه : کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

د متقاربه عددي شیانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شیانوڅخه دشپږو نومونه واخلئ.

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیرمشاع مال.

۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.

۳. مثلي او قیمي.

٤. کیلي او وزني.

۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترك مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریك برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. (   )

۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمنځ یې په قیمت کې توپیر وي. (   )

۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي(   ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توگه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یوولسم لوست

د بیعې فقهي اصطلاحات (۳)

په تیرو دوو لوستونو کې مو ځینې هغه فقهي اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې تکرارېږي، پاتې نور به یې په دې لوست کې وپېژنو.

رُكْنُ الْبَيْع

د بیعې رکن: ایجاب او قبول دی، چې د عقد په صیغه هم ورځخه تعبیر کېږي.

ثمن مسمی

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په څرګنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار د نرخ مطابق وي، او یا له هغه سره توپیر ولري.

قیمت

قیمت د یوه شي حقیقي ارزښت دی.

تأجیل

د دَیْن (پور) مُعَلَّقْ کول، او تر معلوم وخته یې ځنډول دی.

تقْسِیط

په متعددو قسطونو د یوه مبلغ تسلیمول.

دیْن

دین (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتیږي (وربه غاړه کیږي)، لکه یوه اندازه پیسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.[1]

۱- مجلة الأحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)

غَبْن فَاْحِش

دخپل نرخ څخه په ډیر لوړ نرخ د یوشي خرڅولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلوګاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.[۱]

ارزونه

أ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قیمت.

۳- تاجیل.

٤- بایع.

٥- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱- تقسیط: د دَین (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )

۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتیږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- مجلة الأحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳٤)

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، څو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهې کتابونو دغه چارې دبيعې تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعې تعريف

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کيږي.

بيعه شرعاََ: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايې.[1]

د بيعې حکم

د بيعې په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او د بايع ملکيت په ثمن کې ثابتيږي.

د بيعې رکن[2]

د بيعې رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعې د ترون لیارې

د بيعې ترون په دوو طريقو سره تر سره کيږي:

١. دخبرو له لارې.

٢ . او کله د عمل او کړنې له لارې.[3]

د خبرو له لارې بيعه کول

هغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله تر سره شي.

١- فقه المعاملات - (ج ١ / ص ٧)

٢- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ٦ / ص ١٥١)- تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٠ / ص ٢٢٨)

٣- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ٢٠٥)- العناية شرح الهداية - (ج ٨ / ص ٣٦٨)

بیعه په فعل سره یا د تعاطی بیعه[1]

دا بیعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کیږي، که څه هم ایجاب او قبول ورسره نه وي، لکه: د ډوډۍ پلورونکي مخ ته یو څوك د ډوډۍ مروج قیمت ږدي او یوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعالیت

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړې سره د بیعې څو مثالونه ووایاست. او همدا راز د بیعې ترون عملا تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړئ.

۲. د بیعې حکم څه دی؟

۳. د بیعې رکن څه دی؟ او په څه شی بیعه ترسره کیږي؟

لاندی جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بیعه په لغت کې: .... او شرعاَ: ....ته وایي.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بيعې شرطونه

وروسته له دې چې دبيعې له تعريف او د ترسره کېدلو له څرنګوالى سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبيعې شرطونه وپېژنو، ځکه د شرط پاتې کېدل د بيعې د صحت مانع ګرځي، او دشرايطو مراعاتول د شخړو مخنيوې کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وايې.[1]

په اصطلاح کې: شرط دې ته ويل کېږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلى وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره کېږي، لکه اودس چې د لمانځه لپاره شرط دى.[2]

د بيعې شرطونه په څلور ډوله دي:

١. دا نعقاد شرطونه.[3]

٢. د نفاذ شرطونه.[4]

٣. د صحت شرطونه.

٤. د لزوم شرطونه.[5]

لومړى

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

١. عقد کوونکى بايد د عقل او پوهې خاوند وي، نو د ليوني او د ناپوهه کوچني چې د ښه او بد تميز نه شي کولاى عقد نه صحيح کيږي.

١- العناية شرح الهداية - (١ / ٤١٤)
٢- رد المحتار - (ج ٣ / ص ٢٤٢)
٣- درر الحكام شرح مجلة الأحكام - (١ / ٩٢)
٤- درر الحكام شرح مجلة الأحكام - (١ / ٩٥)
٥- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ١٩٩)

۲ .عقد کوونکي باید له یوه کس ځخه زیات وي، یعنی په بیعه کې له دواړو اړخونو ځخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای، چې هم خرڅونکی او هم اخیستونکی اوسي، ځکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کېدلای.[1]

۳ .قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کیږي، لکه بایع چې ووایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ، او مشتري ووایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

٤ .ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې في الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کیږي.لکه چې ووایي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا دا چې اخیستونکي ووایي: زه به دا قلم له تا ځخه واخلم.

٥.د متعاقدینو د بیعې د مجلس یو والی: که د متعاقدینو ځخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کیږي.

٦ . د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون و لري، له دې امله د هغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کیږي، لکه د هغې میوې بیعه چې تر اوسه یې گل نه وي ښکاره کړی.

۷ .مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله د شرابو، او خنزیر بیعه د مسلمان لپاره نه صحیح کیږي.

۸ .مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹ .مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، د هغه شی بیعه نه منعقده کیږي چې بایع یې له تسلیمولو ځخه عاجز وي، لکه په هواکې د یوه مرغه خرڅول.

۱- بدائع الصنائع - (٥ / ۱۳٦)

فعالیت

زده کونکي دې په گروپي ډول د بيعې د شرطونو په هکله يو له بل سره د ښوونکي په مرسته مباحثه وکړئ.

دويم
د نفاذ شرطونه

۱ .ملکيت يا د ملکيت ولايت: د چا په ملك اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طريقو ترلاسه کيداى شي. [۱]

آ-د نيابت له لارې: چې د مال يا حق خاوند د ځان پرځاى بل څوك وټاکي لکه وکالت.

ب-د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع لخوا چاته ورکړشوى وي، لکه د پلار ولايت د وارې زوى په ملك کې.

۲ .په مبيعه کې بايد له بايع پرته د بل چا حق نه وي. [۲]

دريم
د بيعې د صحت شرطونه

۱ .بيعه بايد په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووايي: (دغه قلم د يوې ورځې لپاره خرځوم) دغه بيعه نه صحيح کيږي .

۲ .مبيعه بايد معلومه او مشخصه وي، که بايع ووايي: (له رمې څخه مې يو پسه دربانديې خرڅ کړ)، او معلوم يې نکړي، دابيعه صحيح نده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳ . قيمت بايد معلوم وي، که بايع مشتري ته داسې ووايي: (دا آس مې در باندې خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، اومعلوم يې نکړي، دا بيعه صحيح نه ده.

٤ . بيعه بايد له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووايي: (دغه کور دربانديې په دې شرط خرڅوم چې

۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦٥)

۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

هغه په کرایه ورنکړي).

٥.بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور وربانديې شوی وي) بیعه فاسده ده.[١]

خلورم

د بیعې د لزوم شرطونه

یوه بیعه هغه وخت لازمه کیږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي اېښودل شوي، او که ایښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.[٢]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

١.د بیعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ

٢.د بیعې د انعقاد شرطونه ووایاست.

٣.د بیعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟

٤.د بیعې د صحت شرطونه بیان کړئ.

کورنی دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

١- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ٢٠٣)- البحر الرائق - (٥ / ٢٨٢)

٢- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٥ ص ٤٣)

څوارلسم لوست

د بیعې ډولونه (۱)

بیعه ګڼ ډولونه لري او هر ډول یې ځانګړی حکم لري، نو اړینه ده ترڅو بیعه د حکم له پلوه وپیژنو.

د بیعې ډولونه

بیعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحه نا فذه لازمه بیعه[1]

دا هغه روا بیعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي، او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم یې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکیت په کې ثابتیږي.[2]

۲. صحیحه نافذه غیر لازمه بیعه

دا هغه روا بیعه ده چې د کوم چا حق ورپورې تړلی نه وي ، خو یو له خیارونو څخه پکې یو خیار، شرط ګرځول شوی وي.

حکم یې: په دې صورت کې مبیعه د بایع (پلورونکي) د ملکیت څخه نه خارجیږي او د مشتري په ملکیت کې تر هغه نه داخلیږي تر څو چې خیار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحه موقوفه بیعه

دا هغه بیعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه یو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کېدل د اصلي مالك د اجازې پورې تړلی دی.[3]

۴. فاسده بیعه

دا هغه بیعه ده چې د اصل له مخې صحیحه وي خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۱- صحیحه بیعه هغه بیعه ده چې په روا توګه، د ایجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال سره ترسره شي، او اثر (ملکیت) یې په مبیعه اوثمن کی څرګند شي.

۲- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۳- شرح المجلة الأتاسي: ۳۴۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ٤۹٤) البحر الرائق - (۱۵ / ٤۸)

د فاسدې بيعې حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي،
په دې صورت کې د مبيعې او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو متعاقدين هر يو کولای شي چې بيعه فسخه کړي ځو فساد لرې او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت ، او يا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بيعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيعه

دا هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

آ- د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليوني سړي بيعه ، يا د داسې ماشوم بيعه چې د ښه او بد تميز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسنی زمانه کې د انسان خرخول.

د باطلې بيعې حکم: په باطله بيعه کې ملکيت نه ثابتېږي.[۱]

فعاليت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وويشل شي، بيا دې هره ډله د بيعې د لاندې ډولونو صورتونه بيان کړي :

۱- باطله بيعه. ۲ - فاسده بيعه . ۳ – نافذه لازمه بيعه٤ – نافذه غير لازمه بيعه. ۵ –موقوفه بيعه.

ارزونه

۱. بيعه څو ډولونه لري؟

۲. نافذه بيعه کومه بيعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بيعه: دا هغه بيعه ده چې ....

۲. فاسده بيعه: د اهغه بيعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بيعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱- درر الحکام في شرح مجلة الأحکام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النيرة.

پنځلسم لوست

د بيعې ډولونه (۲)

په مخکې درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپيژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپيژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه

بيعه د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مطلقه بيعه**: مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپين زر، سره زر، بانکي نوټونه او فلزي پيسې).

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کيږي، او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کيږي.[۱]

۲- **د صرف بيعه**: دا د نغدو بيعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالدارې، يا ډالر يا نور څه واخيستل شي.

۳- **مقايِضه بيعه**: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴- **د سلم بيعه**: دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي، او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کيږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توګه، او په مثمن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توګه ملکيت ثابتيږي.[۲]

فعاليت

د بيعې په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو د بل سره يې توپير په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده

۱. **مرابحه**: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ۴۵ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانيو ګټه

۱- تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۲- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرخوي، او بیا یې په ۱۱۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۲. تولیه: په خپل سر د یوشی خرڅولو ته د تولیې بیعه وايي چې نه په کې ګټه وي او نه نقصان.

لکه چې یو سړی ٤٥ کیلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي، او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم، او بیا یې په ۱۰۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۳. وضیعه: په معین تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضیعې بیعه وايي.

لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانیو تاوان خرڅوم ، او بیا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانیو خرڅ کړي.

۴. مساومه: دا هغه بیعه ده چې جانبین په کې په یوه قیمت سره اتفاق وکړي، خو د ګټې اونقصان، او یا د اخیستلو د قیمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طریقې راکړه ورکړه کیږي . (۱)

ارزونه

أ- لاندې پوښتنوته ځوابونه ووایاست:

۱- د مبیعې له نظره بیعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بیعه کومه بیعه ده؟

۳- د ثمنو له نظره بیعه په څو ډوله ده؟

٤- د مرابحې بیعه کومه بیعه ده؟

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. مقایضه بیعه: دا د جنس بیعه ده په جنس باندې. (   )

۲. د تولِیې بیعه: په خپل سر د یوه شي خرڅولو ته دتولیې بیعه وايي. (   )

۳. د وضیعې بیعه: په معینه ګټه باندې دمال پلورلو ته د وضیعې بیعه وايي. (   )

کورنۍ دنده

د بیعې اقسام د مبیعې او ثمن په نظر کې نیولو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

شپاړلسم لوست

خِیَار
(د خیار شرط تعرَیف، او احکام یې)

په بیعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځینې خیارونه روا ګرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم یې خیار شرط، خیار رویت، او خیار عیب دي، غواړو چې په دې لوست کې خیار شرط وپیژنو.

د خیار شرط تعریف:

په لغت کې: خیار اسم مصدر دی چې (خوښولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وایي.

په اصطلاح کې: خیارشرط هغه واک او اختیار دی چې یو جانب او یا دواړه لوري یې د یوې معلومې مودې لپاره د بیعې د منلو او یا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.

البته خیار شرط هغه وخت ثابتیږي چې د عقد په وخت کې یې ذکر وشي او جانبین پرې اتفاق وکړي.

د رواوالی حکمت یې

خیار د خلکو د ضرورت او اړتیا له مخې رواشوی دی، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.[1]

د خیار شرط حکم

په شریعت کې خیار شرط ایښودل جائز دي، او تر هغه د اختیار د خاوند مال د هغه له ملکیت څخه نه خارجیږي او د مقابل لوری په ملک کې نه داخلیږي تر څو خیار شرط شتون ولري.[2]

فعالیت

زده کوونکي دې د خیار دګټو او د مشروعیت په حکمت بحث وکړي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)

۲- درر الحكام في شرح مجلة الأحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و أدلته ٢ - ٣٠- العناية - (٨ /)

د خیارشرط موده

د امام ابوحنیفه رحمه الله په نظر بایع او مشتري کولای شي د دریو ورځو، او یا له دریو ورځو څخه کم خیار شرط کیږدي ، خوله درې ورځوڅخه زیات وخت جواز نه لري، او امام ابو یوسف، او امام محمد رحمهما الله وایي: که چیرته یې یوه معلومه موده شرط کړي وي ولو که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جواز لري.

د خیار شرط ساقط کېدل او له منځه تلل

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطیږي:

۱. کله چې د خیارشرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې ووایي: ما خپل اختیار باطل کړ، بیعه مې قبوله ده او ورباندې راضي یم.

۲. د خیار د خاوند لخوا داسې کړه تر سره کول چې د خیار په له مینځه وړلو او د بیعې په قبلولو دلالت وکړي ، لکه په کورکې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.

۳. د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.[1]

٤. د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه

۱. د عقد فسخه کول به د خیارشرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي په دې صورت کې عقد لازمیږي.

۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.[2]

ارزونه

۱. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟

۲. د خیار شرط کله ساقطیږي؟

۳. د خیار شرط موده څومره ده؟

٤. په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (٦١٢/٤) بحواله البدائع: ٢٦٧/٥-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدير: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٥٢/٤، ٥٧.

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٢٧٣/٥، تبيين الحقائق: ١٨/٤.

اوولسم لوست

خیار رؤیت

په تیر لوست کې مو خیارشرط وپیژاند، په دې لوست کې غواړو خیار رؤیت وپیژنو.

خیار رؤیت:

رؤیت په لغت کې: لیدلو ته وایي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتري ته د بیعې د منلو او نه منلو واک ورکولو ته خیار رؤیت وایي.

البته خیار رؤیت هغه وخت ثابتیږي چې مشتري د اخیستلو په وخت کې مال نه وي لیدلی.

د خیار رؤیت د ثبوت وخت

مشتري چې مال وویني په همدې وخت کې ورته اختیار ثابتیږي، له هغه څخه مخکې ورته اختیار نه شته، حتی که مشتري مخکې له لیدلو بیعه قبوله کړي بیاهم بیعه نه لازمیږي، او خیارهم نه ساقطیږي.

د خیار رؤیت حکم

مشتري د مال د لیدلو په وخت کې اختیار لري چې بیعه فسخه کړي او یا یې قبوله کړي.[1]

د خیار رؤیت احکام

۱.که د خیار رؤیت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې لیدلی یې نه وي، نو خپل اختیار له لاسه ورکوي.

۲.څوک چې د خیار رؤیت خاوند وي او مړ شي، خیار یې باطل ګرځي، او ورثو ته یې نه انتقالیږي.[2]

۳.خیار رؤیت معین وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي تر څو چې یې باطلوونکی او له منځه وړونکی سبب پیدا نه شي.

۱- تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۲- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

٤. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتري د لیدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ووینې هغه بیرته نشي ګرځولای مګردا چې کوم عیب ولري.

٥. که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.[1]

فعالیت

د خیار رؤیت ګټې په انفرادي او یا ګروپي توګه بیان کړئ .

ارزونه

١. خیار رؤیت څه ته ویل کیږي؟

٢. خیار رؤیت کله ثابتیږي؟

٣. د خیار رؤیت حکم څه دی؟

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

١. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلیږي. ( )

٢. خیار رؤیت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتی کیږي چې باطلوونکی یی نه وي پیداشوی. ( )

٣. د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

١- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٤)

خیارعیب

له خیار شرط، اوخیار رؤیت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خیارعیب وپیژنو.

دخیارعیب تعریف:

د مشتري (اخیستونکي) هغه خیار ته ویل کېږي چې له امله یې عیبجن مال (مبیع) بېرته بایع (د مال څښتن) ته رد کولای شي.[۱]

د مشروعیت حکمت یې

بایع او مشتري یو پر بل دا حق لري، چې یو بل ته سالم او له عیب څخه پاک مال ورکړي، او که یو بل ته عیب جن شی ورکړي نو شریعت ورته د دې اختیار ورکوي چې مال یې بېرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه وربانديې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[۲]

د عیب پټول

په حدیث کې رسول اللهﷺ فرمایي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور باندې عیبجن شی وپلوري، مګر دا چې د هغه عیب ور په ګوته کړي).

او فرمایي: (که بایع او مشتري په بیعه کې صداقت وکړي او حقیقت بیان کړي؛ پدې بیعه کې به یې برکت واچول شي، او که دروغ ووایي او عیب یې پټ کړي نو د بیعې برکت به یې له منځه ولاړ شي).[۳]

د خیار عیب حکم

د متعاقدینو هر یو اړخ چې په مبیعه یا ثمنو کې په عیب خبر شي کولای شي چې هغه شی بېرته رد کړي.

د خیار عیب د ثبوت شرطونه

۱. عیب باید مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عیب له تسلیمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پیدا شي، په دې صورت کې د خیار عیب واک نه لري.

۲. د هغه عیب په هکله مشتري او یا بایع ته د خیار عیب واک ورکول کېږي چې د عقد او قبض په وخت کې په هغه عیب خبر نه وي، او که چیرې د عقد او یا قبض په وخت کې وربانديې خبر وي نو بیا ورته خیار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً وربانديې راضي و.

۳. مشتري باید د عقد پر وخت کې له عیبونو څخه ابرا نه وي کړې، خو که چیرې یې د عیب سره مبیعه قبوله

۱- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۲- العنایة شرح الهدایة.

۳- تبیین الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵)- رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ- والحاکم والطبراني وأحمد.

کړي وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دی پخپله خپل حق له منځه وړی دی. [1]

د خیارعیب احکام

۱.که چیرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي نو دی اختیار لري:

که غواړي مبیعه واخلي نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه رد کولای هم شي، خو دا حق نلري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې د بایع څخه تاوان وغواړي، مګر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني. [2]

۲.که چیرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي، او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، اومال دې بېرته نه ورکوي، مګر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.خیارعیب تعریف کړئ.

۲.د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳.څه شی عیب بلل کیږي؟

٤.د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب-د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کیږدئ:

۱.کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. (   ).

۲.که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنی دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)

نولسم لوست

منعه شوې بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپيژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپيژنو، **ناروابيعې په درې ډوله دي**: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.(۱)

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه د خنزير د غوښې پلورل .(۲)

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه يې قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.(۳)

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

•هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.(٤)

•د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

۱- البحر الرائق (ج۱٦/ ص۳۰) تبيين الحقائق (۱۰/ ص٤۲۳). مختار الصحاح - (۱ / ۷۳)
۲- درر الحكام في شرح مجلة الأحكام - (ج ۱ / ص ۲۰۱) - تبيين الحقائق (۱۱/ ص٥٦).
۳- مجلة الأحكام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲٤۱)
٤- درر الحكام - (ج ٦ / ص ۲٤۹)- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۹۰). البحر الرائق ۲۱\۱٦)

•په پیسوباندې د غیرمتقوم مال لکه د خنزیر او شرابو اخیستل باطله بیعه ده، ځکه مقصد په بیعه کې د مبیعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخیستل کیږي. [1]

•د لا مالکه شي پلورل باطله بیعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، اویا لکه په هوا کې د مرغه پلورل. [2]

ارزونه

أ-لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱.باطله بیعه تعریف کړئ.

۲.د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳.د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- هداية : ۳\۱۳۵- مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۲٤۱)

شلم لوست

اسلام ته ښکاره بلنه (دعوت)

د ښکاره بلنې پیل

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اوربدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زوربدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرګنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) الشعراء ٢١٤

ژباړه: (ای پیغمبره) خپل نږدې خپلوان (د الله جل جلاله له عذابه څخه) وویروه.

د خپلوانو بلنه

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پیغمبرﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((دیو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله جل جلاله چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله جل جلاله چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه چې د خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړنو پوښتنه در څخه کېږي، یا به تل پاتې جنت ته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای جل جلاله ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدای ﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدای ﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پرسر

کله چې رسول اللهﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وختو او په لوړ آواز یې ناري کړې: ای خلکو! پاڅېږئ راوبنس شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول اللهﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله(ص) وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه ویروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره ؤ! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په أخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابو لهب غبرګون

پر دغه مهال ابو لهب رسول اللهﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، آیا تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا اَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ(١) مَا اَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ(٢))) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهي څرګنده دلیل و نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

اسلامي دعوت سره د قریشو دښمني

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات یې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستۍ د دین مشري او ګټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱_ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې باید د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲_ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندویو او پلویانو شتون اړین دی.

۳_ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د مایوسۍ او پښېمانۍ لامل نه شي.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ رسول اللهﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هرڅه د مخه څه وکړل؟

۲_ د صفا غونډۍ پرسر قریشو ته د رسول اللهﷺ د وینااوو مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

۳_ اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرګند یې کړئ.

ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ وروسته د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پېغمبرﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )

۲_ پېغمبرﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )

۳_ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پیل شوه. ( )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول دیوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يوويشتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زايرينو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زياته موده نه وه تېره شوې چې قريش د يوې بلې غميزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زايرينو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زايرين د جزيرة العرب له مختلفو سيمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول اللهﷺ به ارومرو د هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمدﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونيول شي، ترڅو د دې کار مخنيوی پرې وشي.

د وليد بن مغيره سره مشوره

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغيره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمدﷺ په هکله بايد په يوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وويل:

ته ښه وايې

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به يې واورم.

هغوی وويل: موږ وايو چې محمدﷺ کوډګر دی.

وليد وويل: قسم په اللهﷻ چې هغه کوډګر نه دی، موږ کوډګران ليدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قريشو وويل: موږ به وواېو چې لېونی دی.

وليد وويل: هغه لېونی نه دی، موږ لېونيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځايه خبرې کوي.

هغوی وويل: و به وايو چې شاعر دی.

وليد وويل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.
هغوی وويل: موږ به دا ووايو چې ساحر دی.
وليد وويل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران ليدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قريشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووايي

قريشو وويل: نو څه ووايو؟
وليد وويل: قسم په اللهﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ريښتيني، ژورې او څانګې يې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وايئ له ډاګه بريښي چې خبره مو غلطه ده.
يوازې يوه خبره د ده په هکله ويلی شو او هغه دا چې ووايو: هغه ساحر دی.
داسې يو سحر يې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زويه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او يو د بل دښمن يې ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

وليد بن مغيره د وحې په هنداره کې

د وليد بن مغيره په هکله د مدثر سورت څو آيتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي. الله تعالٰی فرمايي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه يې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بيا ښه ځير شو، بيا يې تندی تريو او خوله يې کږه کړه، بيا يې شا کړه او لويي يې وکړه او ويې ويل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قريشو د دسيسې پلې کول

د دې لپاره چې قريش خپله دسيسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زيات شمېر خلک يې وټاکل، ترڅو د کعبې شريفې زايرين پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بيولو زيات مسؤوليت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دريځ

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زايرينو خيمو، تم ځايونو او د سيمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ويل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دين پرېښی دی او دروغ وايي.

١- دا فقره په آزموينه کې شامله نه ده، يواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزيرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل

د قريشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ گټه ونه رسول اللهﷺ د دعوت کار تر هغه ځايه ورساوه چې قريشو يې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زايرين د رسول اللهﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزيرة العرب کې خپور شو.

د لوست گټې

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنيوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرينو د دسايسو سره سره، د حق دعوت بيا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانيزي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د مکې مکرمې زايرينو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنيوي لپاره قريشو څه تدابير ونيول؟

۲ـ د دې لوست گټې څرگندې کړئ.

۳ـ وليد بن مغيره قريشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲ـ د قريشو غوښته شوې خبره دا وه چې ووايي (   ) دی.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲ـ د رسول اللهﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زايرينو په مرسته جزيرة العرب کې خپور شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلې ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

دوه ویشتم لوست

د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی

د دعوت د مخنیوي لپاره د قریشو نورې دسیسې

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره یې لاندینۍ دسیسې وکارولی.

۱ـ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکینو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبرﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېونی او کله به یې دروغجن او جادوگر باله.

۲ـ د رسول اللهﷺ د لاربنوونو په هکله بدگماني او شکونه پیدا کول (ایجابول) او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.

۳ـ قرآن کریم به یې زړو کیسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه

مشرکانو د دعوت د مخنیوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه یوه هم رسول اللهﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیعه وړاندیز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالیٰ ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د الله جلّ جلاله کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زیری درکوونکی او له دوزخ نه وېرونکی اوسم.

د دې لوست گټې

۱. کله چې یو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

۲. که چېرې مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱ـ قريشو د رسول اللهﷺ په وړاندې له نورو کومو دسايسو کار واخيست؟

۲ـ عتبه بن ربيعه رسول اللهﷺ ته د څه وړانديز وکړ؟

۳ـ رسول اللهﷺ د عتبه بن ربيعه وړانديز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤ـ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه وليکئ.

دري ويشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي لېږل

قريشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصيت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تدابير ونيسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پايلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونيسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی

څرنگه چې ابوطالب د قوم سپين ږيری و، له دې امله يې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې يې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمايت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمدﷺ ترمنځ داسې يو تړون لاسليک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې يې چې هر امتياز غواړي هغه ته به ورکړل شي.
ابو طالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته يې وويل: گرانه وراره!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړانديز

کله چې رسول اللهﷺ د خپل تره څخه د مشرکينو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته يې وويل: زه دوی يوائې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالیٰ به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.
ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به د ټولو امتيازاتو خاوند شي.
ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پيغمبرﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايئ. د دې خبرې

په اوربدو سره د قریشو مشران مایوسه او نا امیده شول او ویې ویل:

په الله جل جلاله سوګند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روایت کې راغلي دي کله چې رسول الله ﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: ګرانه کاکا! قسم په خدای جل جلاله دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمۍ په کیڼ لاس کې راته کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریا ل واک او اختیار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحید دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله دا دعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې یا زه بریمن او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای جل جلاله هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست ګټې

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.

۲. ابوطالب د قریشو له خوا ټول تکالیف وزغمل، خو د رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ که چېرې دوی (   ) په ښي لاس او (   ) په کیڼ لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابو طالب محمد ﷺ ته وویل: قسم په خدای جل جلاله هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. (   )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

څلورويشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پيل کړه، د قريشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پيل شو.
د قريشو دغه ظلم او تېرى د پنځم کال تر نيمايي خپلې لوړې پوړۍ ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.
حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هيله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړيو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانؓ په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقيه رضى الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قريش يې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګريزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې. قريش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره يې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو د مخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

فعاليت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نيږدې خپلوانو څخه څوك و؟ نومونه يې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان به مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه کوله.

د لوست ګټې

۱. هجرت کول د پیغمبر ﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله جل جلاله په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه د موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

٤. مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړې ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

۱. حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دویم هجرت لنډه یادونه وکړئ.

۲. د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرینو شمېر وښایاست.

۳. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

پنځه ویشتم لوست

د حبشې د مهاجرینو پرخلاف د قریشو دسیسه

حبشې ته د استازو لېږل

دا چې مهاجرین هوسا ټاټوبی ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دین په امن وي، دا کار د قریشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله یې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربیعه چې هوښیاره او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قیمتي ډالیو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قیمتي ډالۍ دربار ته نېږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل یې هم ورته وویل چې د هغو له مخې مسلمانان باید له حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په یوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرینو په ویستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ یې وړاندې کړې او نجاشي ته یې وویل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچایی ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دین پرېښی دی او ستاسو دین یې هم نه دی منلی، نوی دین یې جوړ کړی دی چې نه یې موږ پېژنو او نه یې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي یو، ترڅو تاسې زموږ فراریان موږ ته وسپارئ.

د درباریانو سپارښتنه

د دربار سردارانو وویل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رېښتیا وایي، سړي یې وروسپارئ چې له ځان سره یې بوځي، خو نجاشي وویل:

دا موضوع باید ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان یې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه یې پوښتنه وکړه: دا کوم دین دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي یاست؟ نه مو زموږ دین منلی او نه د نړۍ کوم بل دین؟

د مسلمانانو وياند

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوي مونه پاللې، گاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېرى کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاك الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازى غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دى، په رښتينولی، امانتدارۍ او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دى، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو تويولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاك لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شريك او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړلو، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېرى پيل کړ او ځمکه يې راباندې تنگه کړه، نو ستا پاچاهۍ ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وگڼلې او ستاسو په گاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خواکې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر ﷺ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرگون

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پيغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر ﷺ ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږېره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسی عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلك تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنیت د خرابولو کوښښ

د هغه حسد او کینې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته یې وویل:

دوی د عیسٰی علیه السلام په هکله بې ځایه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه یې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وویل: موږ د حضرت عیسٰی علیه السلام په هکله هغه څه وایو چې زموږ پیغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پیغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مریم ته یې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه یو ډکی راپورته کړ او ویې ویل: قسم په الله جل جلاله چې د عیسٰی علیه السلام حقیقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زیات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وویل: ولاړ شئ! زما د پاچاهی په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړې، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ګټې

۱. ځوک چې د چا نمایندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زیرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

۲. د حضرت عیسٰی علیه السلام په هکله د واقعي مسیحیت او اسلام ترمنځ کوم توپیر نه لیدل کېږي.

۳. پر قاضیانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهایي فیصله صادره کړي د دعوې د جانبینو دلایل او نظریات واوري.

٤. که د اسلام دښمنان ډېر زیات چالاکه او زیرکه هم وي، بیا هم د پوه او هوښیار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعالیت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخیستل کېږي هغه بیان کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بیان کړئ.

۲_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعه د مهاجرو مسلمانانو د دین په هکله نجاشي ته څه وویل؟

۳_ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وویل؟

٤_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعه د عیسیٰ علیه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وویل؟

۵_ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه د عیسیٰ علیه السلام په هکله څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ دا او هغه څه چې عیسیٰ علیه السلام راوړي دي دواړه د یو (   ) رڼا ده.

۲_ موږ د عیسیٰ علیه السلام په هکله هغه څه وایو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

۳_ نجاشي له ځمکې څخه یو نری (   ) راپور ته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

شپږ ویشتم لوست

د حمزهؓ اسلام راوړل

حمزهؓ د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول اللهﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول اللهﷺ ډېر وربرېاوه، تر دې چې هغه یې په کاڼي وویشت او داسې یې زخمي کړ چې وینې ترې روانې شوې، وروسته بیا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکی حالت په خپلو سترګو لېدلی و، حضرت حمزهؓ ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ یې هم په لاس کې وه بیان کړ.

د ابو جهل څخه بدله

حضرت حمزهؓ چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلومیت څخه یې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابوجهل په سر ودرېد او ورته یې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت یې زخمي کړ، او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلبؓ د اسلام په مبارك دین مشرف شو او په پوره میړانه یې له اسلام او پیغمبرﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې

۱- رسول اللهﷺ د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲-د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په میړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزهؓ د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزهؓ پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزهؓ ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزهؓ د بعثت په ( ) کال د ذولحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزهؓ د قریشو تر ټولو ( ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزهؓ د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )

۲_ د حضرت حمزهؓ د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمدﷺ باندې و. ( )

۳_حضرت حمزهؓ د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

اوه ویشتم لوست

د حضرت عمرؓ مسلمانېدل

حضرت عمرؓ د حضرت حمزهؓ له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمرؓ او نعیمؓ تر منځ خبرې

حضرت عمرؓ د هغه دښمنی له مخې چې د حضرت محمدﷺ سره یې درلوده یوه ورځ د محمدﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوی سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمرؓ وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژنې نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنی څخه به څرنګه ځان وژغورې؟

عمرؓ وویل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دینه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمرؓ څېره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خبابؓ چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمرؓ په لېدو ځان ګوښه کړ او د عمرؓ خور فاطمې (رضی الله عنها) د عمرؓ څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنګه چې عمرؓ کور ته د ننوتلو پر مهال د خبابؓ قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا وروغږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمرؓ وویل لکه چې بې دینه شوي یاست .

د خور او اوښي ځواب

اوښي يې ووېل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟

عمرﷺ په خپل اوښي سعيد بن زيدﷺ بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمرﷺ هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې رواني شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې ووېل: عمره! حق ستا د دين څخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمرﷺ په زړه کې د اسلام ځای نيول

عمرﷺ چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينګار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:

ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمرﷺ ته داسې ووېل: ته ناولی يې او قرآن کريم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمرﷺ پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآنکريم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمرﷺ سترګې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولګېدې، ويې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طٰه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ١٤آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ اداکړه.)

بيا يې ووېل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمدﷺ راوښايئ.

د حضرت عمرﷺ لاربښوونه دار ارقم ته

خبابﷺ چې کله د حضرت عمرﷺ خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او ويې ويل: هيله من يم چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمرﷺ بيا خپله توره راواخيسته او د نبي اکرمﷺ په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمرﷺ په دار ارقم کې

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمرﷺ دروازه وټکوله، يوه صحابي عمرﷺ وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دي، پېغمبرﷺ یې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وویل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خیر په نیت راغلی وي خیر به ورته ورورسي او که په بد نیت راغلی وي، نو په خپله توره به یې سر غوڅ کړم.
کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغی پېغمبرﷺ هغه د ګرېوان څخه ونیو او خپلې خواته یې راکش کړ او ورته یې وویل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د ولید بن مغیره په څېر پایله ولرې؟
حضرت عمرؓ وویل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دین یې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته یې وویل آیا موږ د ژوند او یا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه یو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه یئ که تاسې مړه شوی او یا ژوندي.
حضرت عمرؓ وویل: نو بیا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا رالېږلی یې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.
هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتیا په دوه کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قریشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د مسلمانانو په لیکو کې د قریشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ګټې

۱. د پیاوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په یووالي سره د مسلمانانو لیکې ټینګښت مومي.
۲. څوک چې د حقیقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفینو څخه وي.
۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د ریښتونیو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲ـ د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳ـ حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

٤ـ ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د وژلو په نیت توره په لاس وووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړي تعبیر ولیکئ.

اته ویشتم لوست

هر اړخیز پرېکون

هغه پېښې چې مشرکان یې اندېښمن کړل

د څلورو اونیو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لویو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هک پک حیران کړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزه رضي الله عنه مسلمانېدل.

۲. د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل.

۳. د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړاندیزونو نه منل.

٤. د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.

دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد (ص) ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوڅې به د دوی په وینو رنګ شي له دې امله یې د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم له وژلو څخه لاس واخیست او یو بل ډول ظلم او تېري ته یې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون

د بعثت په اووم کال د قریشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه یې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو یې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنګه ورزیاته یې کړه چې د هاشم له کورنی سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه کېږي، بیا یې دغه تړون د کعبې شریفې په منځ کې راوځړاوه، د یادونې وړ ده چې د دې تړون د لیکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمیاشتې په لومړۍ ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حیواناتو

وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې د لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدی.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د ترون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! داکوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنی له لوږې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه ترون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دوروغ وویل، قسم په الله ﷻ چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالیٰ رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خوړلي دي، که چېرې د هغه خبر ې دوروغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او ریښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو لیکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چینجو ټوله خوړلې ده او یوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتیب ترون لیک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملګري یې د محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د ریښتینولی ډېر لوی او ستر دلیل په غږېدلو سترګو ولید.

د لوست ګټې

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکاليفو او ستونزو اخته کړل.

۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.

٤. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د تړون مهم ټکي وليکئ.

۲ـ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ـ د دې تړون د ماتولو بهير څرنګه و؟ څرګند يې کړئ.

٤ـ د دې تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم د مياشتې له لومړۍ نېټې پيل شوه.

۲ـ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم په مياشت کې ختمه شوه.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د دغه تړون پرېکړه ليک د کعبې په منځ کې وځړول شو. (   )

۲ـ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

نهه ویشتم لوست

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدبختانه په خپله یې ترې ګټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

د پیغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړیني وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری

د ابوطالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تیري جرئت لا زیات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مرداري خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومینځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري. رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه یې ځوروم نه وو لیدلي.

خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله تعالٰی د رحمت په لور

خدیجه الکبریٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لوري رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزوینه وه چې د یوې پېړۍ څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملګرې وه. رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پرما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې رېښتینی وګڼلم چې نورو راته دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کړم چې هیڅا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پېغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک

د څو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول اللهﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېرې نور هم زیات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته را وبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یوازې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشتلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې یې له وینو ډکې او بدن مبارك یې په وینو سور شو.

د لوست ګټې

۱- د الله تعالیٰ له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتګران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت درونډ پېټي او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښناك دی او باید مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

ارزونه

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډك کړئ.

۱_ ابوطالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ ابوطالب د رسول اللهﷺ نیکه و. ( )

۲_ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

دیرشم لوست

طایف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصیل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول اللهﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طایف ته روان شو چې د طایف خلک به یې بلنه ومني. طایف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی.
په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملګری و. رسول اللهﷺ به چې په هر کلي تېرېده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طایف څخه د رسول اللهﷺ ویستل

رسول اللهﷺ لس ورځې په طایف کې تېرې کړې، د طایف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته راوبلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طایف څخه د رسول اللهﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول اللهﷺ پسې راوپارول، تر څو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو یې وولي چې په پایله کې رسول اللهﷺ په کاڼو وویشتل شو او پښې مبارکې یې په وینو رنګ شوې.
زید بن حارثهؓ به هڅه کوله تر څو د رسول اللهﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډبرو مخ ته ودرېږي.
چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.
ناپوهانو خپلو ویشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول اللهﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طایف څخه خلورنیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبرﷺ دعا

رسول اللهﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو تاک ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (یاالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هیڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

راته ګوري، ای ارحم الراحمین! ته د بې وسو خدای ﷻ یې او زما هم رب یې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته راباندې په غوسه نه یې هېڅ باک مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې تیارې پرې رڼا او د دنیا او اخرت ورانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړې ده چې ته راضي شې، له ګناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي[1]

کله چې د ربیعه زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوږېدل، خپل عداس نومي نصراني غلام ته یې وویل چې د انګورو یو وږی رسول الله ﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراک پیل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وایي. پېغمبر ﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن یې؟ او په کوم دین یې؟

عداس وویل: زه نصراني یم، د نینوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وویل: د نېک سړي یونس بن متی علیه السلام له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن متی علیه السلام څه پېژنې؟

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منډه کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پښې یې ښکلې کړې.

د ربیعه زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاک شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل ښوک غوره نشته، ماته یې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبیاؤو څخه یې بل ښوک نشي کولی.

هغوی وویل: هلاک شې له دین څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دین د هغه له دین څخه غوره دی.

رحمة للعالمین پېغمبر ﷺ

پېغمبر ﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائیل علیه السلام

۱- د پاسنی فقرې یادونه په ازموینه کې اړینه نه ده.

وویل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.
رسول اللهﷺ ځواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاك الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لایعلمون).
ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج

په همدغه شپو او ورځو کې چې پېغمبرﷺ ډېر غمجن او خواشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.
رسول اللهﷺ د جبرائیل علیه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه **آسمانونو** ته پورته شو.
د رسول اللهﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې

۱- رسول اللهﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.
۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او ورورګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پېغمبرﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول اللهﷺ باندې درود او سلام ووایو.
۳- پېغمبرﷺ رحمة اللعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېرې پلوی نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېرې په مقابل کې د نېکۍ ترحم او ښېګڼې څخه کار واخلي.
٤- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پېغمبرﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لوري یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې او نبي کريم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفيتونو په هکله يو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پيغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مايوسه شو، نو چېرته ولاړ؟

د طايف په سفر کې د پيغمبر ﷺ ملګری څوک و؟

پيغمبر ﷺ په کوم کال طايف ته ولاړ؟

د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

طايف له مکې مکرمې څخه (   ) کيلومتره ليرې دی.

رسول الله ﷺ (   ) ورځې په طايف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه وليکئ.

مکه مکره د طايف څخه (۳۰) کيلومتره ليرې ده. (   )

عداس وويل: زه نصراني يم د نينوا څخه. (   )

د پيغمبر ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بيت المقدس ته په قرآن عظيم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بيت المقدس نه **آسمانونو** ته په مشهورو احاديثو ثابت دی. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د عقبې لومړنی بيعت

د بيعت څخه د مخه

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شيطانان وېشتل کېږي) ترڅنگ پروت دی، د جزيرة العرب د خلکو به دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يوولسم کال هم د مدينې منورې ښېر تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول اللهﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بيعت

د بعثت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تېر کال هم راغلي وو، د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې يې د رسول اللهﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبې په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عبادة بن صامت رضي الله عنه د عقبې د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول اللهﷺ موږ ته داسې وفرمايل:
راشئ زماسره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱_ د الله جل جلاله سره به هېڅ شريک نه نيسئ.

۲_ غلا او زنا به نه کوئ.

۳_ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤_ په خلکو به تور نه لگوئ.

٥_ په نيکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول اللهﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قرآن کريم او اسلامي روزنې ښوونکی

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول اللهﷺ يو مسلمان زلمی

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیر رضي الله عنه غوره کړ چې یو پوه او هوښیاره مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیر رضي الله عنه په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر

یوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي و کښېناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران و او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک بې لارې کوي په قهر سره وواېه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته رغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

مصعب رضي الله عنه ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې وېې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوک په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اُسَید وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دې دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښایئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندی او د شهادت کلمه به ووایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاځېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې اداکړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

ته وویل: قسم په الله جل جلاله چې اسید په کومه بنه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله جل جلاله ما په هغوکې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنی راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو امامة! قسم مې دې په الله جل جلاله وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو ویې منه او که نه په زور خو یې په تا نشو منلی.

سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله رضي الله عنه چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلیدې او رڼا یې کوله.

سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووایې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور یې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ویې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟

ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وویل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغې خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کور کې استوګن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول اللهﷺ ته يې د کاميابۍ زېرى، د قبايلو تود او ګرم هرکلى، د هغوى نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راووړ.

د لوست ګټې

۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولى شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمۍ، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړ ه شي تر څو زړونو ته لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د نبوي سيرت ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې ګټې تر لاسه کېږي څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبې لومړۍ بيعت په کوم کال ترسره شو؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟

۳. د اسيد بن حضيررضي الله عنه او سعد بن معاذرضي الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عميررضي الله عنه په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

دوه دېرشم لوست

د عقبې دويم بيعت

د بعثت ديارلسم کال

د بعثت په ديارلسم کال د حج په موسم کې د يثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول اللهﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشريق د ورځو په لړ کې د شپې په تياره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالکرضي الله عنه څرګندونه:

کعب بن مالکرضي الله عنه فرمايي

سره له دې چې موږ د رسول اللهﷺ سر د ليدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو يوازې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نوميالی مشر و) ووېل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بيعت له ګډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعبرضي الله عنه وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې ويده شو، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول اللهﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شول او ټول په عقبې کې راغونډ شول او د رسول اللهﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پيغمبرﷺ راتګ

هماغه و چې پيغمبرﷺ راښکاره شو او تره يې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او اړينه يې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو د ګډونوالو سره خبرې شريکې کړي.

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباس ﷺ څرګندوني

د غونډې په پیل کې عباس ﷺ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او درنو مسؤولیت ور په ګوته کړ چې د دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد ﷺ) په خپله غوره ګڼي له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو څرګندوني

کعب بن مالک ﷺ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډونوالو رسول الله ﷺ ته وویل: ای د الله ﷻ رسوله! د خدای ﷻ او د خدای ﷻ د رسول ﷺ (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړې وېې غواړه، بیا رسول الله ﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه

جابر ﷺ فرمایي: موږ رسول الله ﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعني هر وخت).

په تنګ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د الله ﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتۍ څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ

براء بن معرور د رسول الله ﷺ لاس ونیو او وېې ویل: هو! په همدې شروطو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رېښتیا پیغمبر رالیږلی یې، موږ به دې له هغو څیزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د الله ﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله ﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او داکار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوونکو شرطونه

براء بن معرورؓ د رسول اللهﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدایﷻ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې اللهﷻ تاته برې درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د اللهﷻ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، د هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول اللهﷺ د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندګانو نظر او موافقه واخلي.

۲ - لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې رېښتوني واوسي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستلی شئ، څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲_ د عقبې دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳_ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱_ د یثرب د مشرکانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲_ د نمایندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت د بعثت په خوارلسم کال ترسره شو. (   )

۲_ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول اللهﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفینو د لنډې پیژندنې سره یې په کې ځای پرځای کړي وي.

ظلم تور تم او تیارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه

په شپږم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا

١- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢- ظُلُمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختۍ دي.

د حديث شريف معنا

له عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

د حدیث شریف حکمت

ظلم د سختیو، دښمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان له ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حدیث شریف ګټې

۱-د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه ګناه ده.

۲-ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخاویني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وبښي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ویني.

ارزونه

۱- پورتنی حدیث شریف معنا کړئ.
۲- د پورتني حدیث شریف د راوي په هکله څرګندونه وکړئ.
۳- د پورتني حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.
۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قالت : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.) رواه احمد

د راوي پېژندنه

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر ﷺ ميرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دويم كال پيغمبر ﷺ ور سره نكاح وكړه خورا فقيهه او عالمه وه په ځانګړي ډول د پيغمبر ﷺ د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آګاهي درلوده، له پيغمبر ﷺ څخه يې زيات شمېر احاديث روايت كړي دي او د هجرت په ٥٨ كال وفات شوه.

د كلماتو معنا

١. بَعِيرٍ صَعْبٍ: شوخ اوښ
٢. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ : د هغه په وهلو مې پيل وكړ.
٣. عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ: پر تا لازم دى تر څو نرمي او لطف وكړې.

د حديث شريف معنا

له حضرت عايشې صديقې(رضی الله عنها) څخه روايت دى چې زه يوه ورځ په شوخ او ناآرامه اوښ

سپره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوښ آرامه شي، پیغمبرﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې د دې اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې

۱. په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

۳. له قهر، غوسې او بدخویۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخویۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بیا وروباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خويي په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم وروباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خويي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختۍ په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

۴. د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتیجه په

خپلو سترګو ويني هغه داسې چې په لطف او مهرباني سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توګه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ:   فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف ګټې بيان کړئ.

کورنی دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ   فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

زغم او حوصله

عَن أبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه

دغه راوي په دریم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا

الشَّدِيدُ : قوي او پهلوان.

بِالصُّرعَةِ: د مقابل لوري په ځملولو.

اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ: هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

د حدیث شریف معنا

له حضرت ابوهریرهؓ څخه روایت دي چې پیغمبرﷺ وفرمایل: هغه څوك قوي نه دی چې په پهلوانۍ کې خپل مقابل لوری ځملوي بلکې رښتنی قوي هغه څوك دی چې د غوسې پر مهال ځان کنټرول کړي.

د حدیث شریف حکمت

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنټرولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبرﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم پر خپل ځان کنټرول ولري او د غچ اخیستلو او زور آزماینې په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې

۱. قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښایي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنټرول او واك ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښیارۍ او عقل څخه لیرې وي او په راتلونکي کې د خفګان او پښېمانۍ لامل وګرځي.

۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د ځملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مګر د الله تعالی پیغمبرﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.

۳. په خلکو کې د پیغمبرﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانګړې ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخیستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لدې حدیث

شریف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.

٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زیات انسانان یوه لاره نیسي چې ښې پایلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هېڅ ډول نقصان او پښېمانتیا ونه لري.

ارزونه

١. د لوست حدیث معنا کړئ

٢. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:

لَیسَ الشَّدِیدُ بِ......... إنَّمَا الشَّدِیدُ اَلَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

٣. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

١. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

٢. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

شپږ دېرشم لوست

بد خويونه (۱)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پېژندنه

راوي په تېرو لوستونو کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا

۱.إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدګومان څخه ځانونه وساتئ

۲.لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

۳.لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عيبو نه مه څېرئ

٤.لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پدې ډول چې خپله يې نه اخلي

٥.لَا تَحَاسَدُوا: يوله بل سره حسد مه کوئ.

٦.لَا تَبَاغَضُوا: يو له بل سره کينه مه کوئ

٧.لَا تَدَابَرُوا: يو له بل سره دښمني مه کوئ او اړيکي مه پرې کوئ

د حديث شريف معنا

له حضرت ابو هريرهﷺ څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ وفرمايل: يو پربل بدګماني مه کوئ ځکه چې بدګماني لوی دروغ دی د يو او بل کمزوري مه بيانوئ، عيبونه يې مه رابرسيره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او يو له بل سره حسد، کينه او دښمني مه کوئ. اي د الله بنده ګانو پخپلو کې سره ورونه شئ.

د حديث شريف حکمت

بدګوماني، د عيبونو لټول، کينه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خويونه دي چې د وګړو د بدنامۍ لامل ګرځي او د ټولنې وګړي په بې ځايه ويناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنيو ته ورسېږي چې فيصله کول يې هم ناشوني وي.

د حديث شريف ګټې

۱. بدګوماني حرامه ده: بې له کوم دليله پر چا بدګومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې د يو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا يو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي يو عارضي شی دی، چې په انسان کې پيدا کېږي، بايد هر انسان ته د خپل اصليت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د يو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرګند نشي هغه يو پاک او عادل شخصيت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو ګومانونو او بې ځايه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فيصله وکړي.

فعاليت

په خپلو منځونو کې د بدګومانيو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسس انسان هغه چا ته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو ځخه ځان خبر کړي، او بيا خپل ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونيت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځينې ويناوې او جايزې کړنې (په ځانګړې ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو او د هغوی د طرحو مخه ونيسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنيزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې

حدیث د حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفايي حسابیږي، چې د دې څخه سرېږه ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤ .تناجش حرام کار دی

تناجش ډېر د مزایدې په بیعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي، چې داکار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزایدې بیعه)) تمثیل کړي.

ارزونه

١. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

٢ . لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: لَا تَحَسَّسُوا: لَا تَدَابَرُوا:

-٣ د پورتني حدیث شریف ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

٢. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

اووه دېرشم لوست

بد خويونه (۲)

۴- يو له بل سره کينه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

۵- کينه او بغض حرام دي:

کينه او بغض دوستي او ملگرتيا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړيکې پرې کوي، د جگړو او اختلافاتو لامل گرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل گرځي حرام گرځولي دي.

فعاليت

حسد تعريف، او د غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې کړئ.

۶-د اړيکو پرې کول او يو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيکو ټينگښت ته ځانگړې پاملرنه کوي له دې امله د اړيکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحيې سره مخالف کارونه دي.

په يو بل حديث شريف کې چې بخاري او مسلم روايت کړی دی راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له درېو ورځو څخه زياته مقاطعه وکړي، کله چې له يو بل سره مخامخ شي نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اوچولو کې لومړيتوب وکړي).

له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لويې دښمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندګي

انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د وروروولۍ ژوند

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروروولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې د وروروولۍ څخه هدف همغه نږدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟

۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟

٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اته دېرشم لوست

نیشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د راوي پېژندنه

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا

مَا أَسْكَرَ:	کوم شي چې نيشه راولي
كَثِيرُهُ:	ډېر يې
قَلِيلُهُ:	لږ يې

د حديث معنا

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دى چې پيغمبرﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي حرام دي او هر هغه څه چې زيات يې نيشه راولي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حکمت

نيشه يي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زيانونو سره مخ کوي: لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه، روحي زيانونه او داسې نور.
په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نيشه يي توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نيشه اي توکو تعريف

نيشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بدني او روحي روږدوالي لامل گرځي.

د نيشه اي توکو ډولونه

نيشه اي توکي هم په طبعي توگه وجود لري لکه اپين چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هيرويين، مورفين، کوکائين، کودين او داسې نور.

د نيشه اي توکو ضررونه

د نيشه يي توکو استعمال ډېر جسمي او روحي زيانونه لري، لاندې يې بيانوو.

١. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.

٢. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.

٣. د زړه د ټکان زياتوالی .

٤. د ستوني او بلعوم سرطان

٥. د ليد کمزوري کول.

٦. د وينې د فشار لوړول.

٧. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.

٨. د زړه دربدل.

٩. د تنفسي سيستم خرابيدل.

١٠. روحي تشويشونه لکه (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نا اميدي) پيدا کيدل.

ارزونه

١. د حديث شريف معنا واضح کړئ.

٢. د نيشه يي توکو مهم ضررونه بيان کړي.

٣. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((كُلُّ مُسْكِرٍ ....))

((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فـ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حديث شريف له معنی سره حفظ کړئ.

د نيشه اي توکو د اضرارو په اړه يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نهه دیرشم لوست

فاسده بیعه

په نولسم لوست کې مو باطله بیعه وپیژندله،اوس غواړو چې په فاسده بیعه وپوهیږو.

د فاسد تعريف

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی یعنی نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعني د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د یو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.[1]

حکم يې

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملك ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړومخه ونيول شي.[2]

د فاسدې بيعې ځينې احکام

•په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولوسره ملك نه ثابتيږي ترڅوچې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.

•که چيرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعې مالك ګرځي، او بايع د ثمن مالك ګرځي.[3]

١- البحر الرائق (ج ١٦ / ص ٢٩)- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٠)- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ١٠٠)

٢- الجوهرة النيرة: ١/ ٢٩٣

٣- الجوهرة النيرة - (٢ / ٢٦٩)- العناية شرح الهداية - (٩ / ١٨٨)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

څلوېښتم لوست

مکروه بیعه

له منعه شویو بیعو څخه مو باطله او فاسده بیعه وپېژندله،اوس غواړو چې په مکروه بیعه وپوهیږو.[1]

د مکروه بیعې تعریف

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، یعني بدګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بیعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو د یوه بل شي له کبله ورڅخه د ډېرې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخیستل او خرڅول.[2]

حکم یې

په مکروه بیعه کې له قبض څخه مخکې ملکیت ثابتیږي او د قیمت ورکول واجبیږي.[3]

د مکروه بیعې مهم ډولونه:

۱. نجش

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هې کولو ته وایي.

او د شریعت په اصطلاح کې: د دریمګړي له لورې د مال قیمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله یې اخیستونکی نه وي، بلکې یوازې د نورو د هڅولو لپاره یې قیمت لوړول غواړي، نجش بلل کیږي.

ددې بیعې حکم: دا بیعه مکروه بیعه ده. ځکه دا د یو مسلمان ورور د ضررلپاره یوه حیله جوړول دي، له دې امله شریعت ورڅخه منعه کړیده.

۲. د ورور په بیعه باندې بیعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بایع اومشتري) دیوې سلعې (سامان) په بیعه کولو لګیا وي، بایع خپل شی قیمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او د دوی په بیعه کې ځان ورګډ کړي، او هغه شی له بایع څخه یا په زیات قیمت او یا په هغو یادوشویو ثمنو واخلي.

۱- د امام صاحب رح په آند تحریمي مکروه: هغه ده چې په ظني دلیل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدیر: ۵/ ۲۳۹، والبحر الرائق (ج۱۶/ص۳۰)، وتبیین الحقائق(ج۱۰/ص۴۲۳).

۲- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

۳- الهدایة(حاشیة) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه رسول اللهﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دخان لپاره ورګډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.[1]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ

صورت يې داده چې يوځوک د داسې قافلې په راتګ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي، او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي، او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې ښاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ)[2]، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسيدونکي په قحطۍ اوتنګ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا ګناه نلري.[3]

۴. د جمعې د آذان په وخت کې بيعه کول

د بيعې مکروهه وخت د جمعې د آذان څخه پيل کيږي: الله تعالی فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }[4]." ای مؤمنانو ! کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وځغلئ، اخيستل او خرڅول پرېږدئ".

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غيرمشروع شی څيرمه شوی دی چې هغه د جمعې د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي.

پدې ټولو صورتونوکې بيعه مکروه ده خوعقد اوترون وربانديې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوې بيعې شرعاً مکروه دي، حکمت يې ووایاست چې ولې مکروه ګرځول شوې دي؟

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ٤۹۰)
۲- {صحيح البخاری ٥/۳٦۷}
۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ٤۸۹)
٤- سورة الجمعة

ارزونه

أ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بيعه تعريف کړئ.

۲- د مکروه بيعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بيعې مهم ډولونه وښایاست.

ب-د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱.د نجش حکم: نجش بيعه مکروه ده (   ).

۲.د جمعې د أذان په وخت کې بيعه مکروه نه ده (   ) .

۳.د مکروهاتو سره عقد نه فاسديږي (   ) .

کورنۍ دنده

د مکروهه بيعو په هکله يوه مقاله وليکئ.

يو څلوېښتم لوست

اقاله

محمود له يوه دكان څخه يوه جامه واخيستله، چې كله خپل كورته ولاړ د جامې په اخيستلو پښيمانه شو، نو پلورنكي ته راغې او ورڅخه يې وغوښتل چې جامه بيرته واخلي او ده ته خپلې پيسې وركړي، د دكان خاوند دا وړانديز قبول كړ خپله جامه يې واخيسته او ده ته يې خپلې پيسې وركړې.

د اقالې تعريف

اقاله په لغت كې: پورته كولو، اولرې كولو ته وايي.(١)

او په اصطلاح كې: د متعاقدينو په خوښه د بيعې له مينځه وړلو ته اقاله ويل كيږي.(٢)

د اقالې د روا والي حكمت

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلكو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځكه كله داسې پيښيږي چې يوسړى په پيسو يو څه واخلي او بيا وګوري چې دى پيسو ته اړتيا لري، او كله يو شى خرڅ كړي بيا وګوري چې دې هغه شي ته اړتيا لري، او په بيعه پښيمانه شي، نو اسلامي شريعت د اقالې اجازه وركړې ده، اود عقد مقابل لورى يې دې خبرې ته تشويق كړى دى چې هغه قبوله كړي.

د اقالې حكم

په بيعه كې اقاله جائزه ده، ځكه له رسول اللهﷺ څخه روايت دى فرمايي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ }(٣). (څوک چې له يوه پښيمانه انسان سره اقاله وكړي, بيعه له مينځه يوسي الله تعالى به يې ګناوې له منځه يوسي).

او بل دا چې د بيعې عقدكول د دواړو اړخونو (بايع او مشتري) حق دى، نو د دې حق هم لري چې هغه له مينځه يوسي. (٤)

د اقالې شرطونه

١ - په اقالې كې بايد دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

٢ - مبيعه بايد داقالې په وخت كې موجوده وي، ځكه اقاله دعقدلرې كول دي، محل او ځاى يې مبيعه ده.

١- فتح القدير - (ج ١٥ / ص ٢٠٠).

٢- تبيين الحقائق: ١١\٦٥.

٣- رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

٤- رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ (٢- العنايه : ٩\٢٢٨)

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو، او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغانۍ ګټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس وواياست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل

۱. اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي(لکه کوم څاروی چې بچې وزیږوي).

۲. که چیرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، اویا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوې بیعه ده.

۳. د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلا کیدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د(مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اللّٰهُ عَثْرَتَهُ) معنی بیان کړئ.

۲. د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳. د اقالې حکم څه دی؟

ب. لاندی تش ځایونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: .... ته وايي.

او په شریعت کې: ....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ( ).

۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنۍ دنده

رسول الله ﷺ فرمايي: (مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اللّٰهُ عَثْرَتَهُ) دغه حديث شريف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

دوه څلوېشتم لوست

د مرابحې بيعه

د مرابحې تعريف

لغتاً: مرابحه ګټې او ډېروالي ته وايي.

او شرعاً:

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بيعه ويل کيږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت

ډېر داسې مشتريان شته چې په سوداګرۍ کې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه ګټه يو شی واخلي، مثلا ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توګه بيعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بيعې عقد او تړون شرعاً جايز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرطونه:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام

• په اصلي قېمت باندې د دوبې، رنګ ورکوونکې، طراز (نقش او نګار کوونکې) او مزي (تاوونکې)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايې: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخيستی دی.

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې که چیرې د مرابحې په بیعه کې مشتري په کوم خیانت پوه شو، نو دی اختیار لري که یې خوښه وي په ټولو ثمنودې واخلي، او یا دې بیرته ورکړي.

فعالیت

د مرابحې بیعه په مختلفو صورتونو تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١. د مرابحې بیعه تعریف کړئ؟

٢. حکم یې څه دی؟

٣. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بیعې د جواز سبب ذکر کړئ.

٥. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې د بیعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

د تولیې بیعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بیعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د تولیې بیعه وپېژنو.

د تولیې تعریف

تولیه په لغت کې: بل چا ته د ولایت او واک ورکولو ته وایي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخیستل شوي قیمت) د شی پلورلو ته وایي .

په تولیه کې بایع نه ګټه کوي او نه نقصان.[١]

د تولیې د بیعې د مشروعیت دلیل

په یو روایت کې راغلي دي چې: ابوبکر رضي الله عنه دوه اوښان واخیستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل (وَلِّني أَحَدَهُمَا) یعنی یو اوښ پخپل سر راکړه یعني په هغو ثمنو (قیمت) یې راکړه چې تا پرې اخیستی دی.[٢]

د تولیې د بیعې د روا والي حکمت

خلک تولیې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شیانو په قیمتونو نه پوهیږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه وریاندې پوهیږي، تر څو په ډاډه زړه بیعه تر سره کړي.[٣]

د تولیې د صحت شرطونه

١- عوض او بدل باید مِثْلِي او یا قِیَمِي وي.

٢- عوض او بدل باید د مشتري مملوک (خپل مال) وي.[٤]

فعالیت

د تولیې د بیعې مختلف صورتونه تمثیل کړئ.

١- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

٢- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)

٣- الفقه الحنفي وأدلته: ٢- ٥٢

٤- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

د تولیه بیعې احکام

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړې.

• په تولیه کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[1]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.
۲. د تولیې بیعې حکم څه دی؟
۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟
٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.
٥. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

۱- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولية

څلور څلوېښتم لوست

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خویوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳٤۰۰۰) افغانۍ پوروړی وي.

د ربا تعریف

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.(۱)

د ربا د حرمت دلیل

الله تعالیٰ ﷻ فرمايي: {وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا}.(۲)

ژباړه: او الله تجارت روا، او سود یې ناروا کړی دی.

د ربا(سود) د تحریم حکمت

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو د ضعف نه ډېره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي، او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، اویا داچې ټول عمر یې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۱- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)

۲- [البقرة/۲۷۵]

د ربا صورتونه

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲. د ربا اوسود د حرمت حکمت څه دی؟

۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول اللهﷺ فرمایي: { څوك چې د یو مسلمان د ژوند مشکل ور آسانه کړي الله تعالی به د ده مشکل ور آسانه کړي...... ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي }[1].

د قرض تعریف

لغةً: غوڅولو او پرې کولو ته وايي، په قرض کې هم یو څوك له خپل مال څخه یوه برخه پرې کوي او بل ته یې ورکوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: یوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل یې بیرته قرض ورکوونکي ته ورکړي.[2]

د قرض رکن

رکن یې ایجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعیت دلیل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. **د کتاب الله دلیل**: الله تعالی فرمایلي:{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[3]. "اي مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ ، نو هغه ولیکئ".

۲. **د سنت دلیل**: رسول اللهﷺ فرمایي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلي قرض ورکړي خدای به ده ته د یو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.))[4]

د دې مبارك حدیث مفهوم دادی چې د قرض پنځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کیږي.

۱- شعب الإیمان. بیهقي - (٦ / ١٠٤).
۲- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٧٤) .
۳- {البقرة : ٢٨٢}.
٤- مسند الصحابة - (٢٦ / ٩٥)، ابن ماجه او ابن حبان یې عبدالله ابن مسعود څخه روایت کړی دی.

۳. **د اجماع دلیل**: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.[۱]

د قرض د روا والي حکمت

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ کیږي، او خلک ده ته په وړیا توګه پیسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو یواځینی لاره همدغه ده چې د یوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي ، او بیا یې بیرته ورکړي.

ځکه خو شریعت قرض روا کړی دی، او خلک یې دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم

د قرض اخیستونکي ملکیت سمدلاسه په (قرض) اخیستل شوی مال کې ثابتیږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتیږي، چې باید قرض ورکوونکي ته یې په راتلونکی کې ورکړي.[۲]

د قرض شرطونه

۱. قرض ورکوونکي ته راجع شرط: دا دی چې قرض ورکوونکی باید د تبرع (احسان کولو) اهلیت ولري، نو که یو ممیز هلك یو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شریعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.[۳]

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دا دي:

ا- قبض کول یې.

ب- قرض ورکړل شوی شی باید مثلي وي، لکه پیمانه کېدونکي، او تلل کېدونکي شیان، یا سره نژدې شمیرل کېدونکي شیان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بیا د شخړو لامل ګرځي.[٤]

۳. په قرض باندې به ګټه نه اخیستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخیستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکوونکی په قرض اخیستونکي معلومه ګټه کیږدي دا جواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پیدا کوي.

خو که قرض اخیستونکی پخپله خوښه له اخیستل شوي شي څخه ښه شی ورکړي، بیا کومه

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸)- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٥ / ص ٤۳۹)

۲- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ٤۲٥)

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ٤۱٦)

٤- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ٤۱۸)

پروا نه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول اللهﷺ فرمایی: {خیر النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[1]، "ِ ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توگه اداء کوي.

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پوروونه ورکول کیږي، ددې لوست په رڼا کې د هغه څرنګوالی په گوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

أ. لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

۱. قرض لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳. د قرض حکم څه دی؟

٤. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط(   ).

۲. قرض په هر شي کې جواز لري(   ).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- المعجم الکبری .طبرانی ۱/ ۳۹٤

شپږ څلوېښتم لوست

د صرف بيعه

د صرف تعريف

په لغت کې: د يوشي د مخ اړول له يوې خوا نه بلې خوا ته وايي.[(۱)]

اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي، او يا توپير سره ولري.

او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پيسې.[(۲)]

د نومولو وجه

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ريال يا ډالر يا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه

۱. د جانبينو له جداکېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.

ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغيير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.

۲. پدې بيعه کې خيار شرط وجود نه لري، ځکه چې خيار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري، او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب ګرځي.

۳. همدارنګه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام

۱. د سپينو زرو په سپينو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي، لاس په لاس وي نېټه به پکې نه وي.

۱- (لسان العرب)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ٥ / ص ٤٤٦).

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري، او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې لدې چې عوضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤. رایجه پیسې د نقدینو حکم لري.[۱]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلګې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی ؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی ؟
٤. شرطونه یی څه دي؟

کورنی دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

اوه څلويښتم لوست

د سَلَمْ بيعه

محمود د غنمو بزګر دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پیسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کیلوګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعریف

سلم په لغت کې: تسلیمولو اوسپارلو ته وایي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل [۱] مال تبادلې ته وایي. [۲]

د سلم بیعې اړوند اصطلاحات

رب السلم مشتري ته وایي.

مسلَم إلیه بایع ته وایي.

مسلَم فیه مبیعې ته وایي.

راس المال هغه مبلغ ته ویل کیږي چې مخکې بایع ته ورکول کیږي.

د سلم د مشروعیت دلیل

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله د لیل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ} [۳].

"اې مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه ولیکئ".

د سنت مطهره دلیل

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (دهرهغه شی له بیعې څخه منعه کړې ده چې له انسان سره موجود نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده). [۴]

همدارنګه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي : که څوک سلم کوي نو باید دجنس اندازه (وزن او یا پیمانه په کې

۱- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

۲- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۲۲۹)- مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۳۹۷). ۸۶- {البقرة : ۲۸۲}

۳- العناية شرح الهداية - (۹ / ۳۸۵). تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱

۴- المرجع السابق

معلومه وي او همدارنګه بايد د جنس د تسليمۍ وخت هم معلوم وي.[1]

د اجماع دليل

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه ورورېي اوپه سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنګه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه ګټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنوکې، او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيدل دي.

د سلم شرطونه

د سلم بيعه تر هغه صحت نه پيداکوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:[2]

۱. جنس به معلوم وي.(چې غنم دی که اوربشې)

۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).

۳. صفت به يې معلوم وي.(لکه اعلی او ادنی)

٤. اندازه به يې معلومه وي.

٥. وخت او موده به يې معلومه وي.

٦. د ثمن يا راس المال مقدار اومشخصات بايد معلوم وي.

۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چيرې جنس داسې شی وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند أحکام

•سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون ترپای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.

•سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو

۱- المرجع السابق

۲- المرجع السابق

مخکې د بایع له خوا قبض نه شي.

•هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پیژندل یې په دقت سره وکړل شي. او کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پیژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.سلم تعریف کړئ؟

۲.د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟

۳.د سلم شرطونه کوم دي؟

٤.د سلم حکمونه بیان کړئ؟

د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:

۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري(   ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیداکوي تر څو چې د عاقدینو د جداکیدلو نه مخکې بایع ثمن قبض نه کړي.(   ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

رهن (گروي)

یو کس یو بکس په مؤجل ثمن(قرض) واخیست، ولې بایع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروې پرېږدي، کله یې چې پیسې راوړي نو بیا به ورته د هغه ساعت ورکړي دغه صورت د گروي گڼل کېږي.

د رهن تعریف

{رهن په لغت کې}

د یوه شی حبس اوبندولوته وایي.

{او په اصطلاح کې}:

د یوه شي بندول دي د یوه حق د لاس ته راوړلو لپاره [1]

د رهن دمشروعیت دلیل

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:

د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ}[2].

"که تاسې د پردیسی په حال کې یي اود سند لیکلو له پاره گوم لیکونکی پیدا نه شو ، نو د شیانو په گرو اخیستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دلیل:

له بی بی عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی: {رسول الله ﷺ له یو یهودي څخه طعام واخیست، اوهغه ته یی د اوسپنی زغره په گرو ورکړه}.[3]

د رهن د مشروعیت حکمت

د رهن د روا والي حکمت دپور کره کول، له هیریدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (ناداری) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پیدا کول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[4]

۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۲۹۱)- العنایة - (ج ١٤ / ص ٤٤٧)- مجمع الأنهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)

۲- [البقرة: ۲۸۳]

۳- {بخاری اومسلم روایت کړی}.

٤- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ویل کیږي.
مرتهن: هغه چا ته ویل کیږي چې مرهونه ورسره ګرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کیږي چې په ګرو ورکول کیږي.

د رهن حکم

د پور د پرې کیدو تروخته مرتهن د مرهون د حبس اوساتنې واک لري.[1]

د رهن رکن

دګروی رکن ایجاب اوقبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه نور عقود اوتړونونه. نو رهن په ایجاب اوقبول ترسره کیږي، او په قبض کولوسره بشپړیږي.[2]

د رهن د صحت شرطونه

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.
۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کیږي.
۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام

۱.مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره یې بندي کړي.
۲.که چیرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنګه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.
۳.که چیرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دې ورباندې پرې کړي.[3]

دودیزه ګروي (بیع الوفاء)
په دې بیعه کې داسې شرط ایښودل کیږي چې: بایع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.
دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې دګروی څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

۱- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸٤)
۲- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱٤ / ص ٤٤۸)- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٦ / ص ٦٤)
۳- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلي.
یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

فعالیت

دوديزه ګروي (بیع الوفاء) له شرعي ګروي سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

أ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

١.رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

٢.د رهن حکم څه دی؟

٣.د مشروعیت حکمت، او دلیل یې ذکرکړئ.

٤.رکن يې څه دی؟

٥.د صحت شرطونه يې ووایاست.

ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

١- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی(   ).

٢- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کیږي(   ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې يوه مقاله ولیکئ؟

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخيستلو توان نه درلود، نو ده له يوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به د هغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي، او په مقابل کې به دمياشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعريف

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) يعنی: مزد او د کار عوض ته وايي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه ګټه اخيستلو ته اجاره وايي.[۱]

د مشروعيت دليل يې

د سنت دليل: رسول اللهﷺ فرمايي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.))[۲]

د اجماع دليل

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعيت حکمت يې

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتياوې وربانديې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجِـر

(د جيم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پيسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجير: هغه څوک دی چې پيسې اخلي او مقابل لورې ته کار کوي او ګټه ورته رسوي.

حکم يې

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکيت ثابتيږي، او په ثمنو کې د اجير ملکيت ثابتيږي.[۳]

۱- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۷ / ص ٤٥)
۲- سنن کبری –بیهقی ٦/١٢١
۳- تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٤ / ص ۳۳۷)

رکن يې

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.[1]

د اجيرانو ډولونه

۱- مشترك اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير

هغه څوك دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کيږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنګ ورکونکی، او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير

هغه څوك دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق ګرځي، اګر که کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوك چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي. البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې دشرطنامی مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.[2]

د اجارې د صحت شرطونه

۱ .د ټرون دواړه اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲ .معقود عليه (ګټه او منفعت چې اتفاقورباندې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وګرځي.

۳ .معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسليميدلو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤ .کومه ګټه چې په هغې ټرون شوې وي، هغه به شرعاً رواګټه وي.

۵ .اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

احکام

١.کوم شی چې په بيعه کې ثمن کيدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کيدلای شي.
٢ .د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نيول روا دي سره لدې چې د ګټې اخيستلو هدف يې څرګند نه وي.
٣ .د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دي خو تر هغه وخته عقد نه صحيح کېږي تر څو چې د کښت نوعيت روښانه نه کړای شي او يا په پيل کې دا ووايي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.
٤ .د سپرلۍ او بار لپاره د حيواناتو په اجاره نيول جائز دي.[1]

فعاليت

د اجارې مختلف صورتونه بيان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:
١.اجاره په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ؟
٢ .د اجارې د مشروعيت دليل، او حکمت څه دی؟
٣ .د اجارې حکم څه دی؟
ب.د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کيږدئ:
١.په اجاره کې بايد د ترون دواړه اړخه رضايت ولري (   ).
٢ .معقود عليه چې هغه منفعت اوګټه ده بايد معلومه وي (   ).

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي وليکئ؟

١- الکتاب - فقه حنفي - (ج ١ / ص ٢٤٧)- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (١ / ٣٧٣)